

31. oktober svetovni dan varčevanja.

Morda se čudno sliši, če se danes govori o varčevanju ozir. bolj rečeno o štednji. Danes je itak vsakdo komaj prisluzi toliko, kolikor potrebuje za vsakdanji kruh, da bi pa celo dinarčke na kupček deval, o tem niti govora ne more biti. In kljub temu ima 31. oktober kot dan varčevanja ravno v teh hudih časih svoj poseben pomen.

Kadar ima človek vsega dosti, takrat lahko varčuje, umetnost pa postane varčevanje za onega, ki je v stiski, ki mora shajati ob malem. Toda ta umetnost je ravno za tega velevažna, ravno njemu največ koristi. On mora dobro varčevati, če hoče s svojimi pičlimi dohodki shajati. V tem pomenu je namreč treba vzeti besedo varčevanje ob letošnjem 31. oktobru.

Nam vsem gre težko, vsi občutimo gospodarsko krizo, ki je obvela ves svet. Ne smemo je pa vzeti za prehudo, za hujšo nego je. Misliti ne smemo na to, kako nam je hudo, misliti moramo marveč na to, kako jo bomo preboleli, kako bomo vzdržali in dočakali boljših časov. Kakor pride za solnce, tak, tako mora priti tudi za dežjem solnce. Tak je zakon narave, ki ne dopušča nobenih izjem.

Na dan varčevanja bodo po vsem svetu premišljali, kako si je treba urediti življenje, da se bo shajalo z malim in da se bo morda še kaj prištedilo. Razmišljajmo o tem tudi mi. Tarnanje nam ne bo zaleglo nič. Preko vseh težav pa nas bo ponesla dobra volja in zaupanje v boljšo bodočnost. Ne kaže nam sam čakati nanjo, kajti s samim čakanjem ne bomo dosegli nič. Treba je varčevati! Treba je varčevati tem bolj, čim slabše se nam godi. Upati smemo na boljše čase, a računati moramo s slabšimi. Ako bomo tako delali, tedaj nam bo varčevanje lahko. V slabih časih moramo imeti nekaj rezerve še za slabše. To načelo edino more rešiti sedanjo krizo. Omejiti se moramo v tem, omejiti v onem. Zategniti moramo pas, stisniti zobe in čakati

in delati. Saj bo šlo, saj mora iti! Saj smo že mnogo hujše čase preživeli, pa smo še vedno tukaj.

Varčevanje pomeni danes omejiti se, zadovoljiti se z manjšim. Če bodo vsi ljudje tako delali, tedaj bo kmalu konec krize. Morda bi bila še boljša formulacija tega stavka sledeča: Kadar bodo vsi ljudje tako delali, takrat bo konec krize. Tako je! Kljub hudim časom imajo ljudje še vedno denar za zapravljanje. Kako žalostno je slišati vsako soboto po gostilnah, po vinotocih harmoniko in pijano petje. Kolikokrat vidimo zunaj v temi stati ženo z otrokom v naročju in čakati, kdaj pride mož iz gostilne. Ni ga bilo še domov, s plačo je šel najprvo v gostilno. Otrok pa čaka, on je lačen. Koliko je tu zapravljanja, koliko bi se takim ljudem s štednjo izboljšalo življenje! Taki ljudje najglasneje tarnajo o krizi, takih je največ »brezposelnih«.

Mi, ki smo učitelji narodovi, moramo posvetiti z najlepšim vzgledom. Ravno sedaj moramo pokazati na nas same, kako se štedi, kako se varčuje. Kajti vzgled vlečejo, med tem, ko besede samo mičejo. Poleg vzgleda pa moramo seveda tudi vse sile postaviti, da v šoli in zunaj nje propagiramo varčevanje. Vsi narodi bodo na 31. oktobra koncentrirali vse sile na to propagando. Pri- družimo se jim še mi. Posvetimo nekaj časa med poukom tej stvari. Ako se zavzamemo za stvar, ako bomo sami prepričani o potrebi varčevanja, ako bomo vsak dan sami to izvajali, tedaj bodo otroci in odrasli med našimi besedami, v našem glasu začutili resnico tega, kar govorimo — in imeli bomo z našo propagando uspeh.

Jesen je tu. Kmet je pospravil poljske pridelke. Nekaj jih shrani zase, nekaj jih proda. Sedaj dela načrte za bodočnost. Zato je ravno sedaj najboljši čas za propagiranje varčnosti. Saj je ravno zato tudi izbran kot najprimernejši dan 31. oktober.

Torej na delo za rešitev krize! M. Z.

Grobovi in šola.

Vsako leto prihajajo pred Vsemi svetimi na šole okrožnice s prošnjami raznih invalidskih in vojniških udruženj, da naj šolski otroci popravijo in okrase zapuščene vojaške grobove. Gotovo bo tudi letos kaj takega prišlo. In to je popolnoma v redu. Narod, ki ne spoštuje svojih mrtvih, ni vreden, da živi.

Ne gre pa mi v glavo, zakaj morajo biti grobovi samo za Vse svete lepi in okrašeni. Zakaj pa se ne skrbijo za zapuščene grobove vse leto, kakor to skrbijo večina ljudi za grobove svojcev. Zakaj se jih okraši le enkrat na leto in še to v pozni jeseni, ko bo itak sneg kmalu vse zakrli in izenačil vse gomile, tako bogatašev, kakor beračev. Ali se ne bi dalo to ukreniti drugače?

Seveda se da! Treba je le delo organizirati, treba je le sistematično urediti okrasitev grobov. Tako-le si mislim: Vsak otrok — ali pa po več skupaj — si naj izbere zapuščen grob in naj skrbijo vse leto zanj. Saj ni treba vsak dan na njem delati. Zadostuje enkrat v pol meseca ali morda celo samo enkrat na mesec, da se zemlja nekoliko prekoplje, da se izruje plevel, da se poravnava pesek okrog

gomile. Sem in tja se vsadi na grob lahko tudi cvetlice, ki jih vzgoje doma ali pa na šolskem vrtu. Ali ne bo tak grob potem vse leto čeden in lepo oskrbovan? Ali ne bo otrok ponosen, da ima nekaj, kar je v njegovi oskrbi? Ali ne bo z veseljem oskrboval groba, ob katerem bo tablica z napisom: »Ta grob oskrbuje Ivan Vrh iz šole na Bregu«.

Gotovo bi se dalo kaj takega izvesti! To bi bila zopet enkrat vzgoja za življenje. Otrok, ki sicer živi ko božji volek tja v ljubi dan, bi dobil s to stvarjo neko dolžnost, neko stalno dolžnost, ki bi jo moral izvrševati, s katero bi moral računati. Ako bi to izvrševal rad — in to je odvisno od učitelja — tedaj bo v življenju prevzel in vestno izvrševal še marsikatero drugo delo, od katerega bo več zaviselo, nego od lepo oskrbovanega groba.

Tovariši, poizkusimo! Upeljali bomo s tem prav lepo navado. Koder ni vojaških grobov, se gotovo najde kaj drugih zapuščenih, na vsakem pokopališču jih je dovolj!

Nečesa pa pri vsem tem ne smemo pozabiti: Ne zahtevamo od otrok preveč, sicer bodo kmalu izgubili veselje. — or.

Dobrodelno društvo „Varstvo“ učitelstvu.

Predragi bratje, dobre sestre!

Svetovna kriza je med vsemi narodi na svetu povzročila mnogo bede in siromaštva. Tudi naši kraji niso izmuznjeni; tudi pri nas raste pomanjkanje in uboštvo. Zlasti mnogi ubožni starši so v silnih skrbih, kako bodo preživljali svoje otroke, ker ni ne denarja, ne obleke, ne živeža. S strahom gledajo v bodočnost. Mnogi starši imajo že šoli odrasle otroke, pa ne vedo kam z njimi; ne vedo in ne znajo poiskati primerne mesta, kamor bi dali svoje otroke, da bi se karkoli izobrazili in si v poznejšem življenju mogli na pošten način služiti vsakdanji kruh.

Toda temu siromaštvu in tej nevednosti in neznanju se da pomagati, če se vsi kot bratje in sestre združimo v društvo in svojim malim bratom in sestricam z združenimi silami pomagamo. Kjer je resnična ljubezen do bližnjega in ljubezen do lastnega naroda, se da vse doseči. To dokazuje društvo »Narodna zaščita« in društvo »Hrvatski Radiša« v Zagrebu. V teh dveh društvih so se združili vsi hrvatski rodoljubi in rodoljubkinje, da pomagajo svojim malim rojakom in rojakinjam. Človek mora občudovati veliko dobrodelno, narodno, prosvetno in gospodarsko delo, ki ga vršita ti dve društvi. »Zaščita« je pri premožnih posestnikih namestila na prehrano in vzgojo nad 60.000 (šestdesettisoč) otrok ubožnih staršev. Razen tega je razdelila od leta 1914. do danes 22 milijonov dinarjev v dobrodelne namene. — »Radiša« pa je nastavil nad 15.000 dečkov v razne obrti.

Podobno hoče delovati tudi naše dobrodelno društvo »Varstvo«. Delovalo bo le v dravski banovini, s sličnimi društvi v državi bo pa v prijateljskih odnosih. Društvo hoče: I. kolonizirati slovenske siromašne otroke in sirote med dobre slovenske družine; II. nameščati trgovske, obrtne, industrijske in kmetijske učence. Nameščati hočemo samo zdrave in nepokvarjene otroke stare od 6 do 12 let; v poznejše obrtne, trgovske in kmetijske stroke seveda dečke v prvnih letih in po zmnožnostih. »Varstvo« hoče, da bo manj učenega proletarijata, pa več dobrih kmetov, obrtnikov, trgovcev in sposobnih delavcev.

Toda društvo ne more dosežati svojih namenov, ako ga ne podpirajo vsi sloji prebivalstva, eni z denarnimi podporami, drugi s potrebnimi informacijami ali s tem, da sprejmejo siromašne otroke na prehrano in vzgojo, ali da sprejmejo potrebne vajence v svoje podjetje.

Zato se obračamo do vseh dobrih src, do vseh blagih Slovencev in Slovenk, ki jim je Bog dal dovolj zemeljskih darov za preživljanje, da sprejmejo kakega siromašnega otroka za daljši ali krajši čas na prehrano in vzgojo. Kdor pa ne more prevzeti otroka, naj vsaj z denarno podporo podpre to dobrodelno in narodno akcijo. Društvo »Varstvo« je odprlo svojo pisarno v Ljubljani na Dunajski cesti št. 17 (prilijeh, vhod s ceste). Tu sem se pošiljajo vsi darovi in tu se sprejemajo vsi oglasi za siromašne otroke.

Siromašni starši, ki imate dobre in nepokvarjene otroke v starosti 6 do 12 let, pa jih ne morete preživljati in ne oblačiti, obrnite se na društvo »Varstvo« in sporočite, da poskrbi vašim otrokom za daljšo ali krajšo dobo preživljanje in vzgojo pri dobrih ljudeh.

Oni poljedelci, ki žele dobiti 14. ali 15. letnega fanta, da se pri njih izuči praktičnega

in naprednega poljedelstva, dalje obrtniki, trgovci, ki žele dobiti vajence, naj se obrnejo v vseh teh zadevah na društvo »Varstvo«, ki jim bo poskrbelo potrebne vajence.

Oni starši, ki želite, da se vaši otroci izučijo poljedelstva, kake obrti ali trgovine, sporočite društvu »Varstvo«, da poišče za vašega sina poljedelca, obrtnika, trgovca, ki bi ga hotel sprejeti na izučbo.

Na vse blage Slovence in Slovenke se obračamo z iskreno prošnjo, da bi podpirali vsak po svoji moči namene društva »Varstva« vseh posvoda. Z združenimi močmi se da veliko storiti in marsikatera solza obrisati. Društvena članarina znaša letno 10 Din. Sprejme se vsak najmanjši dar. Družljivosti niso stavljene nikake meje. Vsako leto bomo javno polagali svoj račun in poročilo o svojem delu.

Pri svojem delu bomo ne glede na desno ali levo pomagali po svojih močeh vsakemu, ki je pomoči potreben.

Ljubljana, 6. oktobra 1932.

Za dobrodelno društvo »Varstvo«:
Franc de Cecco, tajnik. Anton Mrkun, predsednik.

Splošne vesti.

VABILO

na izredno posvetovanje upravnega in nadzornega odbora JUU sekcije Ljubljana s predsedniki sreskih učiteljskih društev, ki bo

6. novembra 1932.
v Mariboru v slavnostni dvorani moške učiteljske šole. Začetek ob 8. uri.

DNEVNI RED:

1. Situacijsko poročilo.
2. Poročilo funkcionarjev: a) tajnika, b) blagajnika, c) urednika.
3. Razgovor o glavni skupščini.
4. Gospodarska akcija našega stanu.
5. Spomenica.

Pričakujemo polnoštevilne udeležbe.

JUGOSLOVENSKO UČITELJSKO UDRUŽENJE, SEKCIJA ZA DRAVSKO BANOVINO V LJUBLJANI,

dne 25. oktobra 1932.

Ivan Dimnik, predsednik.

Jos. Kobal, tajnik.

ČESKOSLOVASKI NARODNI PRAZNIK.

V petek 28. oktobra t. l. praznuje naša bratska zaveznica svoj narodni praznik. Jugoslovansko-čehoslovaška liga v Ljubljani priredi v ta namen slavnostni koncert, ki se bo vršil ta dan v veliki dvorani hotela »Union« v Ljubljani. Pričetek točno ob 20. uri. Sedeži od Din 15— do Din 6—. Dolžnost naša je, da se udeležimo koncerta v čim večjem številu.

Predsedstvo sekcije JUU.

Nerad preveč ne da nikdó, vsakdó pa hoče kaj za to, če misliš, brate, to doseči, se moraš k »Daj-Damu« zateči.

UPZ koncertira 5. novembra v Mariboru in 6. v Celju — posetite koncert!

† Anton Funtek

V petek 21. oktobra je umrl v Ljubljani, mnogim učiteljem dobro znan profesor Anton Funtek. V svojem življenju si je pridobil mnogo zaslug ne le kot vzgojitelj in profesor učiteljskega naraščanja, marveč tudi kot slovenski književnik.

Anton Funtek se je rodil v Ljubljani 30. oktobra 1862. V Ljubljani je obiskoval realno in dovršil učiteljske, bil je učitelj v Litiji in St. Vidu pri Stični, nato pa je študiral v dunajskem tehnološkem muzeju in postal meščanskošolski učitelj v Ljubljani (1888.). Pet let je poučeval na obrtni šoli, pozneje je bil imenovan za profesorja na moškem učiteljsku, kjer je bil do svoje upokojitve l. 1925. Po prevratu je bilo prof. Funtku poverjeno urejanje Uradnega lista. Ko je bil pred nekaj leti razrešen tega dela, je bil zelo prizadet. Brez dvoma spadajo Funtkovi prevodi zakonov in odredb med najboljše v slovenskem jeziku. Kot dober poznavalec našega jezika je v marsičem razširil in obogatil, tu in tam pa iztrebil in očistil našo terminologijo raznih strok in panog.

Mnogo se je rajni profesor Funtek uveljavljal v literaturi. Kot pesnik se je oglašil v »Ljubljanskem Zvonu« že leta 1881. V tem času je slovel kot mojster slovenskega verza. Pri Cimpermanu se je Funtek nedvomno navzel spoštovanja do čistega jezika, in temu je ostal zvest do zadnjega. Funtkove pesmi so izhajale v »Ljubljanskem Zvonu«, »Kresu«, »Slovanu«, l. 1894. pa jih je izdal v samostojni zbirki (»Izbrane pesmi«). Med temi pesmimi jih je nekoliko, ki mimo njih ne bo mogel noben urednik antologije slovenskega pesništva. Funtek se je poskušal predvsem v liriki, pisal je tudi v prozi, v dramatik pa je dosegel lep uspeh z dramo iz umetniškega življenja »Tekma«, ki so jo igrali na vseh slovenskih odrih. Poleg te drame je spisal libreto »Teharskih plemičev«, ki ga je uglašil doktor Ipavc.

Prevajal je tudi pesnitve. Največje njegovo prevajalsko delo je njegov prevod prve

ga dela Goethejevega »Fausta«. Poslovenil je tudi Baumbachov ep »Zlatorog«, Shakespearejevega »Kralja Leara«, Hauptmannov »Potopljeni zvon«, Schillerjevo »Pesem o zvonu« in celo vrsto opernih tekstov, med njimi Sabino »Prodano nevesto«.

Nadalje je Funtek pisal mladinske knjige, sestavil je več učnih knjig in spisal življenjepis Josipa Cimpermana. V letih 1891. do 1894. je bil urednik »Ljubljanskega Zvona«; odstopil je v času, ko se je jela uveljavljati nova struja, pod vodstvom Cankarja in Ketteja, ki je zadel tudi njega. — Pozneje je bil dalje časa urednik službene »Laibacher Zeitung«. V zadnjih letih se je malo oglašal, razmere v našem slovstvu mu niso bile nič kaj po godu.

Smrt ga je rešila trpljenja. Za njim bo ostal svetel spomin in njegovo ime bo trajno zapisano v zgodovini naše književnosti, spominjali se ga bodo tudi mnogi učitelji, kot vzornega profesorja in blagega vzgojitelja. Umrl je — a njegov spomin bo živel med nami.

† Fran Milčinski

Kakor umirajo po nekem tajnem zakonu razvoja v majhnih dobah veliki ljudje, tako zapuščajo v resnih in strogih časih, kakršni je dan današnji, kletko življenjskih tegob, skrb in nadlog vedra čela, kakršnega je nosil do torka opoldne med nami pisatelj Fran Milčinski.

Slovinci smo revni na humorju, še bolj na humorističnih pisateljih. Malo vedrine so prinesla v naše slovstvo samo tri imena. Pred davnimi desetletji je Jakob Alešovec napisal knjigo »Kako sem se jaz likal«. Naši predniki so jo prebirali ne sicer s solzami v očeh, vendar pa z blagodejnim učinkom na lico. Potem se je oglašil Rado Murnik z romanom »Groga in drugi«. In po njegovih »Jarih junakih« se je pojavil tretji slovenski humorist, stvaritelj Friderika Zolne, sodnik, odvetnik in človek Milčinski.

Pred približno pet in dvajsetimi leti so začeli izhajati njegovi literarni poskusi v naših leposlovnih revijah »Slovanu« in »Zvonu«. Odlikovali so se po neki ščegetajoči drastiki in ostri karakteristiki, mejeji mestoma že na tipiko. Toda Milčinski ni šel naravnost nad veliki tekst. Kakor da se je zdržnil nad tem, kar imenujemo humor, se je zopet umaknil — v kraljestvo otroške domišljije. O, bil je preveč pesnik, da bi ga mogel okus zavesti v banalnost! Tako je leta 1909. napisal »Igračke«, dve leti nato ljubke in mične »Pravljice«, kmalu potem pa »Muhoborce«, kjer je odkril čitatelju vse vrline dobrega pripovednika. Po tem ga je zopet za nekaj let pogotnilo delo. Leta 1917. je dal na svetlo »Tolovaja Mataja«, senzacijo tedanjega knjižnega trga z značilnim geslom: V zadnjem letu vojne — da bi bila zadnja! Ob istem času so izšli pri Mohorjevi družbi tudi njegovi »Ptički brez gnezda«, povest, ki doslej nima premica v slovenski književnosti po originalnosti sižeja in sigurnosti obdelave. To je — da si dovolimo primer — nekakšen naš Dickens, toliko življenjskega vpogleda in srčne topline vsebuje to delo. Milčinski se je nanj temeljito pripravil, kajti že leta 1912. je referiral v »Popotniku« o zanemarjeni in izprijeni mladini ter o stiku ljudske šole z varstvenim sodiščem v brigi za zanemarjeno mladino, v Zabavni knjižnici Slovenske Maticе pa je priobčil »Mladih zanikarjev« lastne življenjepisice.

Po vojni se je zopet intenzivneje posvetil književnosti. Česta potovanja v Zagreb, kjer je bil član sodišča Stola sedmorice, so mu dala obilico snovi za zgodbe »Tokraj in onkraj Sotle ter tam preko«. Približno v to dobo spada tudi njegov »Drobiž« ter »Gospod Fridolin Zolna in njegova družina« poleg kratkočasnih zgodbic.

Kmalu nato se je posvetil skoro izključno mladinski književnosti.

Za »Novi rod«, ki je tedaj izhajal v Trstu, je začel pisati prelepe »Zgodbe kraljeviča Marka« po srbskih narodnih pesmih. Izbral je iz njih najlepša mesta, jih obdelal, opilil ter poklonil najbolj zapuščenim med zapuščenimi — otrokom, ki jih je usoda pustila

onkraj meje. Vsaka teh zgodb kraljeviča Marka je biser, s katerimi bomo še dolgo lahko plačevali srčno ljubezen naraščanju. In tudi potem, ko je »Novi rod« v Trstu nehal izhajati, ker so ga zatrli, je ostal Milčinski zvest otroški duši. Pisal in prispeval je do zadnjega zgodbe veselega značaja za novo ustanovljeni »Naš rod« v Ljubljani. On, ki je ljubil otroke, se je zavedal, da jim velja dati v teh hudih časih sočne hrane, ki jim ne bo zatrla bistrega pogleda na svet. Dasi sam često mrk, jim je neprestano vedril čela. Med najmlajšimi konsumenti domače književnosti gotovo danes ni duše, ki ne bi poznala Milčinskega, če ne po imenu, vsaj po vsebini njegovih veselih povesti.

Tako je Milčinski delal in pisal, dokler mu ni smrt izbila peresa iz rok. Njegova krepka življenjska volja je do zadnjega kazala upornost koščeni dekli. Še dobrih deset dni pred smrtjo se ji je nasmejal in jo z ironičnim zamahom roke odbil od sebe. Zdaj pa ga ni več. Milčinski je mrtev.

Skromno je torišče slovenskega humorja in slovenskega humorističnega pisatelja. Kakšne snovi so mu prav za prav na izbero? Osvrkavati sme kvečjemu rodoljubno udejstvovanje, prirejanje veselice, zabav, jubilejev, proslav. Tako je bilo do vojne. Po vojni se je krog nekoliko razširil, pridružilo se mu je nekaj novih elementov. Strogi časi zadnjih let pa so izbili dno še tistemu, kar smo v tem pogledu imeli nekoč.

Eden redkih, ki se ni strašil truda na tem torišču in terišču, je bil Milčinski, ki ni samo vztrajal, ampak dajal poguma še drugim, ki so omahovali v malodušnosti. Na njem ni bilo senice strahu pred to grozo in groznico, ki jo tolikoerim vlija današnja doba. Bil je cel mož.

Bil je več, bil je — človek. Po tej redki vrednoti velja oceniti njegovo izgubo za mladino, družbo, književnost. Mogoče jo bodo tako ocenili, mogoče tudi ne. Gotovo pa bodo čutili to vrzel, ki je zazijala z njegovo nenadno smrtjo vsi tisti, ki še niso popolnoma izgubili čuta človeškega dostojanstva, morale in etike.